

Hauaplatsi kujunduspõhimõtted ja hooldusjuhend

Hauaplats on kalmistu osa ja selle kujundamisel tuleb järgida head tava ning kalmistul välja kujunenud kujunduspõhimõtteid haljastuse, haua tähistamise ja hooldamise osas, arvestades teiste kalmistu kasutajate ja küllastajatega ning muinsuskaitse seadusest tulenevate erisustega.

Alljärgnevaid põhimõtteid ja juhiseid tuleb Viimsi Vallavalitsuse hallataval kalmistutel järgida niivõrd kui võrd need konkreetsel kalmistul või selle osas kohalduvad.

1. Hauaplats peab matmise järgselt olema tähistatud hauatahveli, -risti, -kivi, -samba, -plaadi või muu sobiva hauatähisega. Hauakääpa säilitamine on lubatud kuni üks aasta.
2. Hauatähised, mille üks külg on suurem kui 1 meeter, tuleb eelnevalt kirjalikult kooskõlastada kalmistu haldajaga.
3. Hauatähisele peab olema ilmastikukindlalt kantud surnu ees- ja perekonnanimi ning sünni- ja surmadaatumid.
4. Tuhapuistealale hauatähise paigaldamine on keelatud ning tuhapuistealale võib surnu mälestamiseks lilli ja küünlaid asetada ainult selleks ettenähtud kohta.
5. Lisaks hauatähisele võib hauaplatsile paigutada muud sobivat inventari nagu vaasid, valgustid, skulptuurid, pingid või muu vastavalt kalmistu kujunduspõhimõtetele.
6. Kalmistu haldaja võib määrata kalmistul piirkondi, kuhu on keelatud haurajatiste (sh äärise) rajamine. Haurajatised, sh äärised on üldjuhul lubatud üksnes seal, kus neid paigaldatakse olemasoleva asendamiseks.
7. Hauaplatsi ääristena on soovitatav kasutada mätasääristust või looduslikke ääre kivide. Äärise rajamise korral tuleb see rajada maapinnaga tasapinnas, v.a mälestisteks olevatel kalmistutel (ajaloolised osad), kus on välja kujunenud kõrgemad äärised ning tuleb säilitada ja vajadusel taastada hauaplatsid vastava ajaloolise kuju ja ilmega. Uute monoliitsete betoonist valatud hauaplatsiäärise rajamine või ehituspoest soetatavate ääre kivide paigaldamine ei ole üldjuhul lubatud. Olemasolevate betoonpiirete remontimisel tuleb kinni pidada piirete mõõtudest ja kujust.
8. Hauatähised, -rajatised, muu inventar ja hauaplatsi haljastus peavad asuma hauaplatsi piirides ega tohi oluliselt häirida kõrvalasuvate hauaplatside, teede ja kalmistut ümbritseva aia kasutamist ja korrastamist ning peavad olema paigaldatud viisil, et naabruses uue haua kaevamisel ei tekiks varisemisohtu.
9. Hauaplatsi kujundamisel, sh uute haurajatiste ja -tähiste paigaldamisel, tuleb vältida keskkonda sobimatuid tehismaterjale (plastid, kergkruus, kunstmuru jmt), aga ka näiteks hakkepuitu.
10. Mälestisel asuva hauaplatsi hauatähise või -rajatise paigaldamine, eemaldamine ja ümberpaigaldamine tuleb kooskõlastada kalmistu haldaja ja Muinsuskaitseametiga.

11. Kalmistu miljöölise väärtuse säilitamise eesmärgil tuleb nii kasutusel olevatel kui mahajäetud hauaplatsidel vanemad kui 50 aastased või ajaloolist või kunstilist väärtust omavad hauatähised, -piirded jm hauainventar, kaasaarvatud nende säilinud fragmendid jätta oma algsele kohale.

12. Jalalt murdunud ning katkised ristid ja muud hauatähised või nende tükid ning piirete fragmendid, mida ei ole võimalik algsel kohal eksponeerida, tuleb viia kalmistu haldaja poolt määratud kohta. Vanad metallist ja kivipostidega piirded ja hauatähised tuleb võimalusel taastada.

13. Kalmistul kasvava puu mahavõtmiseks taotletakse raieluba vastavalt Viimsi valla raiemäärusele ning seaduses sätestatud juhul teavitatakse või taotletakse eelnevalt luba Muinsuskaitseametilt.

14. Kalmistu haljastuses tuleb lähtuda vajadusest kaitsta hauarajatisi ja -tähiseid puude ja põõsaste kahjuliku mõju eest. Puud ja isetekkelised puuvõrsed, mis kahjustavad juurestiku, tüve või võraga hauarajatisi ja -tähiseid, põhjustades nende purunemist, deformeerumist või sammaldumist, tuleb õigeaegselt eemaldada. Tagada tuleb ajalooliste alleede, kujundatud puuderühma ja memoriaalpuude säilimine.

15. Hauaplatsi haljastamisel tuleb eelistada madalhaljastust, kasutada võib kuni 0,75 m kõrguseid hekke ning puude leina- ja minivorme. Kõrgekasvulisi (üle 2 m) puid hauaplatsile istutada ei ole lubatud. Vältida tuleb ohtralt juurevõsu ajavaid lehtpõõsaid (sirel, enelas jt). Puude istutamine tuleb eelnevalt kooskõlastada kalmistu haldajaga.

16. Mälestisena kaitse all oleval kalmistul ja kirikuaias on keelatud teha haljastustöid ja rajada kõrghaljastust, sh istutada, maha võtta ja välja juurida puid ja põõsaid, teha kaevetöid ja muid pinnase teisaldamise või juurdeveoga seotud töid ilma Muinsuskaitseameti kirjaliku loata.

17. Hauaplatsil suuremahuliste hooldus- ja remonttööde alustamisest ja lõpetamisest tuleb teavitada kalmistu haldajat.

18. Kujunduspõhimõtetest erineva kujundusega hauaplatsi rajamiseks tuleb koostada tegevuskava ja selle koosseisus eskiis, mis tuleb kooskõlastada Muinsuskaitseameti ja kalmistu haldajaga.

19. Muinsuskaitseameti nõuetest tulenevad juhised hauatähiste puhastamiseks ja hoolduseks:

19.1 Ajalooliste hauatähiste (vanemad kui 50-a) hooldustööde alustuseks tuleb eelnevalt konsulteerida Muinsuskaitseameti Harjumaa nõunikuga.

19.2 Muinsuskaitse all olevate hauatähiste hooldustöid tohib teha ainult Muinsuskaitseameti väljastatud hooldustööde loa alusel, konserveerida ja restaureerida tohib selliseid tähiseid vaid Muinsuskaitseameti tegevusloaga restauraator. Trapetsiaalseid hauaplaate, ratas- ja maltariste võib samuti hooldada ja restaureerida vaid Muinsuskaitseameti tegevusloaga restauraator.

19.3 Kivitähised

- Kivitähiseid on lubatud pesta sooja vee ja neutraalse pesuvahendiga (lasteseep, roheline seep vms). Pesemisel kasutada pehmeid plast- või jõhvharju.

- Keelatud on puhastamiseks kasutada happelisi pesuvahendeid või kemikaale (v.a graniidi puhul), liivapaberit, terasharju vm abrasiivmaterjale ja teravaid esemeid ning hoiduda tuleb ka survepesust.
- Soovitatav on enne pesemist teha hauatähis põhjalikult märjaks, liikudes alt üles, et kivi pinnale ei jääks mustusetriipe.
- Poorsete ja vett imavate kivimite puhul (lubjakivi, dolomiit, liivakivi jm), mille sisse tungib hästi ka mustus, tuleb hoiduda jõulisest puhastusest, mis rikub kivi üldist kaitsekihti ja hävitab reljeefe, kujutisi, kirju jms kivipinnal.
- Tugevalt määrdunud kivipinna puhastamiseks võib kasutada nuuskiirituse ja kriidipulbri segu. Pastataoline mass tuleb kanda kivile, katta kilega ja mõne tunni möödudes sooja vee, seebi ja harjaga maha pesta ning hoolikalt loputada.
- Õli-, rasva- või värviplekkide eemaldamiseks võib kasutada vana värvi eemaldamiseks mõeldud geeli. Pärast vahendi kasutamist tuleb kivipind pesta ja loputada hoolikalt.
- Et kivile ei kasvaks sammal, tuleb tagada küllaldane õhuliikumine ja päikese ligipääs – seetõttu lubjakivi-tüüpi hauatähiste ümbrus on soovitatav puhastada liigsest võsast ja varjust.
- Tugevamat puhastust kannatab graniit. Graniidi raiutud (karedate) pindade pesemiseks võib kasutada keemilisi puhastusvahendeid. Näiteks nõe ja rohevetika kihi saab maha, kui hoida peal soolhappe 3%-list lahust kuni 10 minutit, loputada rohke veega, pesta söögisooda lahusega ja veelkord loputada puhta veega.
- Graniidi eriti krobeliste pindade puhastamisel võib kasutada vaskharjastega harja.
- Graniitpindu võib puhastada värvieemaldusgeeliga.
- Tekstide puhastamisel graniidist kivil võib kasutada vask- või terasharja. Harjaga puhastamisel ei tohi kahjustada poleerpindu, samuti ei ole lubatud hapete kasutamine poleerpindadel.
- Marmorit võib pesta pesuseebi, pehme harja ja veega. Survepesuri kasutamine on keelatud.
- Marmorist sambad, ristid jms on soovitatav talveks katta varikatuse või vettpidava, ent õhku läbilaskvast materjalist kattega.

19.4 Metalltähised

- Sepisriste tuleb kaitsta korrodeerumise eest. Lahtise rooste saab sepiselt eemaldada terasharjaga, pärast mida tuleks sepis katta roostemuundajaga. Töö tegemiseks ei sobi liiga kuiv ega ka vihmane ilm. Sepis kaetakse kruntvärviga ning värvi või lakiga säilitades algne tonaalsus.
- Deformeerunud piirete ja hauatähiste parandamiseks on soovitatav võtta ühendust spetsialistiga ja korrastada muinsuskaitseinspektori loal.
- Metallaedade remontimisel ei tohi eemaldada ega lisada vanast erinevaid, moonutavaid elemente. Kasutada tuleb algseid materjale.
- Malmvalust riste ja piirdeid võib katta roostemuundajaga, pärast mida tuleb pind vahatada (nt autovaha). Malmi võib katta ka kruntvärviga või värvida metallivärvidega.

- Metalltähiste värvimisel kasutatakse matte värve.
- Värvilistele metallidele (pronks, valgevask) tekkivat rohekat kihti (paatina) ei saa vältida. Sellist pinda võib pronksharja või riidematerjaliga hõõrudes poleerida ja vajadusel lihvida (kuivpuhastus). Pesemine sobib vaid linnusõnniku eemaldamiseks.
- Kullatise puhastamiseks või uuendamiseks on soovitatav pöörduda restauraatori poole.
- Tsingitud tekstitahvleid pestakse vee ja neutraalse pesuvahendiga.